

OOIEVAARS hadden 86 jongen in 1961

Door H. L. Schuilenburg / RIVON

Zoals uit door Haverschmidt (1949) verzamelde gegevens blijkt, mag worden verwacht dat in jaren waarin de ooievaars vroeg arriveren, méér jongen worden groot gebracht, dan in de jaren, waarin zij laat terugkeren. Doch, hoewel de aankomst in 1961 laat was, voor 1961 blijkt dit niet te zijn opgegaan. Immers er zijn in totaal 86 jongen met succes uitgevlogen, hetgeen gelukkig aanzienlijk méér was, dan de jongenproductie van 1960 (51 ex.).

Er waren 3 nesten met slechts één jong, 8 met twee jongen, 10 met drie jongen, 9 met vier jongen en 1 nest met vijf jongen. In totaal dus 31 nesten met 90 jongen, waarvan er drie op de nesten verongelukten, terwijl één jong moest worden ondergebracht in de Diergaarde Blijdorp te Rotterdam.

Er deden zich enkele merkwaardige gevallen voor, die vermelding verdienen:

1. Op 9 april arriveerde te Oudega (Smallerland) een paartje ooievaars tegelijk op het nest, hetgeen ongebruikelijk is.
2. Blijkens mededeling van Mevr. G. Buizer-de Lange te Sprang-Capelle (N.-Br.) hield het ooievaarspaar, dat daar dit jaar broedde, niet alleen het eigen nest bezet, doch ook een ander ter plaatse aanwezig nest. Soms verschenen er wel vijf ooievaars tegelijk, die het tweede nest trachtten te bezetten, doch een der Capelse ooievaars wist hen steeds te verdrijven. Na zo'n gevecht bleef hij op dit nest overnachten en voegde zich pas de volgende ochtend bij de broedende vogel.
3. Volgens mededeling van de heer D. Maat te Luxwoude (Fr.) kwam een ooievaar broeden op uitgemaaide eendeneieren, die op het weiland lagen. Na twee dagen werd deze ooievaar verdreven door een koppel schapen, die de eieren vertraptten.
4. Te Kinderdijk liet het ooievaarspaar zijn ongeveer zes weken oude jong in de steek. Dit was in de tweede week van september. Men heeft de 18 meter hoge mast gestreken en

het jong in een vangzeil opgevangen. Het is in de Diergaarde Blijdorp ondergebracht.

5. Het bekende ooievaarsnest te Oudewater werd (voor het eerst sinds vele jaren) slechts door een solitair bewoond.
6. Daarentegen werd het al jarenlang onbewoonde nest op de R.K.-kerk te Woerden dit voorjaar met steun van „Vogelbescherming” gerestaureerd en kort daarna door een paar betrokken, dat drie jongen groot bracht. Een vierde, al flink uit de kluiten gewassen jong is, helaas, in een mol gestikt.
7. Het gewoonlijk zeer productieve nest op de Ned. Herv. kerk te Molenaarsgraaf moest tijdelijk worden verwijderd, in verband met restauratie van deze kerk. Op advies van „Vogelbescherming” werd tijdelijk een nest op een paal in het nabijgelegen kerkhof geplaatst, waarop vier jongen met succes zijn groot gebracht.
8. Op 1 september was er nog een ooievaar op het nest bij de heer R. de Vos Gzn. te Gorredijk die geregeld klepperde. Over het gerucht, dat de andere vogel van dit nest zou zijn omgekomen kon geen bevestiging worden verkregen.
9. Zoals te verwachten was na de late aankomst, zijn de meeste ooievaars ook aanzienlijk later dan gewoonlijk vertrokken. Op verscheidene plaatsen waren op 9 september nog ooievaars aanwezig. Gewoonlijk zijn op 25 augustus alle ooievaars reeds vertrokken.

Het ooievaarsnest te Werkhorst, dat in de gemeente Staphorst (O.) lag, behoort door grenswijziging nu tot de gemeente Meppel (Dr.).

Verongelukte vogels

1. Bij J. M. Zonneveld te Doezum (Gr.) werd een jong uit het nest geworpen. Het werd teruggeplaatst doch lag de volgende dag dood op de grond.

TABEL I

Provincie	Aantal beschikbare nesten				
	1957	1958	1959	1960	1961
Groningen	18	19	18	19	18
Friesland	43	42	44	45	44
Drente	41	41	43	46	45
Overijssel	32	35	40	43	42
Gelderland	28	39	41	45	44
Utrecht	9	16	17	19	19
Noord Holland	2	2	4	4	4
Zuid Holland	32	33	31	31	30
Zeeland	1	1	1	1	1
Noord Brabant	29	28	31	31	30
Limburg	1	1	1	1	1
Totaal	236	257	271	285	278

2. Te Sprang-Capelle werd een volwassen ooievaar dood gevonden, die reeds in staat van ontbinding verkeerde. De doodsoorzaak kan niet worden vastgesteld.
3. Op het nest van „De Kléncke” te Oosterhesselen was slechts één jong, dat door onbekende oorzaak om het leven kwam.
4. Te Woerden stikte een jong in een mol (zie boven). Dit ex. is naar het Zoölogisch Museum te Amsterdam overgebracht. (Mollen vormen een vrij normale prooi voor grote jongen. - Red.)

Uit Tabel I blijkt, dat het aantal beschikbare nesten iets daalde, doch nog aanzienlijk groter is, dan in 1957. In Utrecht is het aantal zelfs méér dan verdubbeld, hetgeen de slechte resultaten in deze provincie nog teleurstellender maakt.

Opmerkelijk is, dat nieuwbouw of restauratie van nesten vaak tot nieuwe of hernieuwde vestiging leidt. Het totale aantal met succes broedende paren is hierdoor echter niet gestegen. Een lichtpuntje is niettemin, dat de kans op het verongelukken van jongen, doordat nesten omlaag storten, kleiner is geworden. Het lijkt nog steeds verantwoord om op daarvoor geschikt lijkende plaatsen nieuwe nesten te bouwen of bestaande, die bouwvallig worden op te knappen.

Nieuwe nesten werden, veelal met medewerking en/of steun van „Vogelbescherming”, o.a. gebouwd te Bergambacht, Papendrecht, Molenaarsgraaf en Oldebroek (landgoed „Old Horst”). Restauraties werden o.a. verricht te Leerdam en Woerden (op beide nesten werden jongen groot gebracht). Ook het enige jaren achtereen onbewoond gebleven nest aan de Gageldijk te Utrecht werd opgeknapt met financiële medewerking van de eigenaar, de heer C. A. Mulder. Hoewel inderdaad weer een paar het nest betrok, werden er, tot veler teleurstelling, geen jongen groot gebracht. De gemeente Borger verzorgde de restauratie van drie nesten ter plaatse.

Uit tabel II blijkt, dat er vijf nesten méér waren, waarop met succes werd gebroed, dan in 1960. Het aantal paren dat geen jongen had, was daarente-

TABEL II

Jaren	1957	1958	1959	1960	1961
Nesten door paren bewoond met resultaat	52	43	40	26	31
„ „ „ „ zonder „	21	13	10	22	15
„ bewoond door solitairen	16	14	10	19	13
„ tijdelijk bewoond of gebruikt	22	26	16	9	14
„ waarom werd gevochten	24	10	14	11	8

TABEL III

Jaar	Aantal jonge ooievaars in de provincie:									Totaal aantal jongen	Aantal door paren bewoonde nesten	Gemiddeld aantal jongen per bewoond nest
	Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Utrecht	Noord Holland	Zuid Holland	Noord Brabant			
1939	98	168	185	85	99	29	6	64	89	823	316	2.60
1950	42	30	42	24	14	10	—	14	21	197	85	2.32
1955	8	9	26	17	11	3	—	10	10	94	57	1.65
1956	11	13	27	14	8	—	—	8	14	95	65	1.46
1957	11	18	31	15	14	12	—	18	24	143	73	2.—
1958	5	11	29	17	12	6	—	10	21	111	56	2.—
1959	9	6	36	14	11	7	—	12	20	115	50	2.20
1960	2	8	11	4	3	—	—	14	9	51	48	1.06
1961	9	7	12	17	2	—	—	12	27	86	46	1.87

gen aanzienlijk kleiner, terwijl ook het aantal solitair kleiner was. Het aantal grootgebrachte jongen is groter, dan de stijging van het aantal bewoonde nesten zou doen verwachten.

Tenslotte geeft Tabel III een overzicht per provincie van de grootgebrachte jongen, dat de verontrustende achteruitgang nog eens nadrukkelijk onderstreept. Zij het dan, dat de broedresultaten van 1961 gunstig afsteken bij de wel zeer teleurstellende van 1960. In zeven jaar tijds werden 695 jongen met succes grootgebracht, hetgeen aanzienlijk minder is dan het aantal van 1939. Anderzijds blijkt uit dit cijfer tevens, dat het gemiddelde over deze zeven jaar iets meer dan 99 jongen bedraagt en dat de achteruitgang van 1955 t/m 1961 geringer is geweest, dan van 1950 tot 1955. In hoeverre de nieuwbouw of restauratie van nesten hiertoe heeft bijgedragen is moeilijk te zeggen. Het enige jaren geleden gebouwde nest te Drongelen (N.-Br.), ongeveer tien jaar nadat het vorige door oorlogshandelingen verloren was gegaan, is sindsdien voortdurend bezet geweest en behalve in 1960, toen de eieren bij een

gevecht verloren gingen, zeer productief geweest.

We weten, dat ooievaars pas op ongeveer vierjarige leeftijd gaan broeden. Of we de wat gunstiger resultaten van 1961 aan de goede „productie” van 1957 te danken hebben is moeilijk te zeggen. Uit Duitse cijfers over reeksen van jaren is het tot nu toe nimmer mogelijk gebleken de invloed van een opvallend hoge productie in de broedresultaten van enige jaren later terug te vinden.

Opvallend is de teruggang in de provincie Drenthe, die tot en met 1959 de meeste jongen opleverde. Dit jaar ging Noord-Brabant „aan de kop”, doch onze cijfers zijn zo klein geworden, dat het slagen of mislukken van slechts één of twee nesten (waarbij het toeval een grote rol kan spelen) reeds opvallende verschuivingen kan veroorzaken.

De ontvangen berichten geven de indruk, dat er in 1961 veel rondzwervende ooievaars zijn geweest, die niet tot blijvende vestiging kwamen. In Den Bosch hebben de hele zomer twee ver-

(Slot op bladzijde 277)

(Slot van bladzijde 275)

moedelijk jonge ooievaars rondgezworven, die wellicht nog steeds aanwezig zijn. Deze waren zeer vertrouwelijk en de vraag rijst, of dit verwanten zijn van het in een dierentuin in Westfalen geboren jong, dat verleden jaar in Best (N.-Br.) achterbleef.

Op de najaarstrek werden enige groepen ooievaars gezien:

16 ooievaars brachten de nacht door op het dak van het huis van de heer J. J. Arendshorst te Giethoorn (31 aug.); in Sprang-Capelle zag de heer L. A. Cové op 25 augustus ongeveer 25-30 ooievaars.

Tot besluit van dit korte verslag een woord van hartelijke dank aan allen, die door het verstrekken van gegevens aan het R.I.V.O.N. (Soestdijkseweg 33 Noord, Bilthoven) de samenstelling van dit verslag mogelijk maakten.